



Studentská komora  
Rady vysokých škol

# **20 priorit univerzity 21. století**

**2023**

## OBSAH

ÚVOD .....	3
1. Elektronické volby .....	4
2. Elektronická studijní agenda.....	5
3. Bezpečné prostředí – ombudsman, etická komise .....	7
4. Udržitelný rozvoj a společenská zodpovědnost .....	9
5. Sociální podpora studenta .....	11
6. Podpora studentů s individuální potřebami .....	13
7. Studenti v poradních orgánech vedení.....	15
8. Evaluace s dopadem.....	16
9. Připravenost na krizové situace .....	17
10. Podpora studentských aktivit .....	19
11. Marketing a PR .....	21
12. Mezinárodní spolupráce .....	22
13. Kvalitní vzdělávání.....	24
14. Férové podmínky pro doktorandky a doktorandy .....	25
15. Chuť učit se a růst .....	26
16. Koleje.....	28
17. Zdravotní péče .....	29
18. Chillout zóny, studovny, co-workingy.....	30
19. Fungující kariérní a poradenské centrum .....	32
20. Moderní menza .....	33

## ÚVOD

Studentská komora Rady vysokých škol je národní reprezentací studentek a studentů, skládající se z delegátů a delegátek veřejných, státních a soukromých vysokých škol. Zabývá se problémy, které se dotýkají studujících na národní a mezinárodní úrovni. Částí její agendy je i vysokoškolská samospráva, v rámci které vznikl tento dokument. Ten také zároveň rozvíjí programové prohlášení Studentské komory RVŠ v oblasti akademické samosprávy a v určitých bodech ho konkretizuje.

Tento dokument obsahuje 20. priorit pro univerzitu 21. století, kterým by univerzity měly věnovat pozornost a aktivně a konstruktivně je řešit. Plnění priorit je nezbytné pro kvalitu vzdělávání, implementaci moderních metod a sledování trendů 21. století.

Priority jsou logicky rozděleny do 8 tematických oblastí: Digitalizace a informační zdroje, Etika, Individuální přístup, Řízení univerzity, Studentská kultura, Vnější vztahy, Vzdělávání a Zázemí.

Vysoké školy v České republice mají nejrůznější zaměření, různou velikost a často specifické potřeby. Řada problémů je ovšem společná, i když někdy v různém rozsahu a podobě. Školy jsou také v různé fázi implementace moderních metod, technologií a přístupů. Postupy, které na některých školách bez problémů fungují a staly se standardem, se někde teprve zavádí nebo se jim aktivně předchází.

Jako zástupci SK RVŠ jsme se rozhodli využít meziuniverzitní spolupráce a získat komplexní pohled na situaci napříč různými obory a školami. V rámci tohoto dokumentu jsme zmapovali situaci v České republice, sdíleli své know-how a našli příklady dobré praxe z různých vysokých škol.

Výsledný dokument může představovat nástroj a inspiraci pro exekutivní orgány univerzit, ale také pro aktivní studentky a studenty – senátory/ky a zástupce/kyně studentských organizací. Dokument má za cíl informovat o tom, co je možné zlepšit a pomůže získat představu, které mechanismy fungují na jiných vysokých školách.

Prosíme, pečlivě projděte následující body a se svými kolegy/němi zhodnoťte nakolik vaše univerzita pokrývá zmíněné oblasti a zdali se na vaší vysoké škole, popř. fakultě, nedá v těchto tématech ještě trochu zapracovat.

Z řešených témat vyplývají i skutečnosti, které nejsou snadno a dobře řešitelné na úrovni jednotlivých vysokých škol. Z dokumentu tedy vyplývají i další skutečnosti, které budou prioritami pro Studentskou komoru Rady vysokých škol v následujícím období.

# Digitalizace a informační zdroje

Žijeme v neustále zrychlující se době, ve které představa podávání a vypisování formulářů a žádostí představuje historii. S digitalizací a automatizací přichází možnost snížení administrativní zátěže, jak pro studující, kteří šetří drahocenný čas využitelný ke studiu, tak pro zaměstnané, kterým ubude podstatná část agendy. Uživatelské účty a možnost vyřdit změny v mobilním telefonu můžeme v bankách, pojišťovnách, cestovních kancelářích, práci, obchodních řetězcích, a tak by moderní technologie měly fungovat i na vysokých školách.

## 1. Elektronické volby

### O co jde?

Vysokoškolská samospráva je závislá na silném mandátu jednotlivců, kteří zastupují akademickou obec zejména v akademických senátech a dalších orgánech. Důležitá je kvalita a aktivita lidí, kteří se podílejí na vedení a kontrole procesů na vysoké škole. Elektronické volby usnadňují propagaci voleb, mají potenciál s dalšími opatřeními zvýšit volební účast, a tedy i zvýšit kvalitu zvolených zástupců. Studující mají v akademických senátech ze zákona minimálně třetinové zastoupení, ne vždy však mají odpovídající hlas. Jejich mandát se dá zlepšit právě zvýšením volební účasti, k čemuž elektronizace voleb pomáhá.

### Kde je nyní problém?

Část vysokých škol bojuje s nízkou volební účastí ve volbách do akademických senátů, často pohybující se v jednotkách procent. Takto nízká účast nedává zvoleným zástupcům silný mandát zastupovat jejich volební skupinu a z pohledu vedení školy a akademické obce negativně ovlivňuje relevantnost jejich názorů. Tento nízký zájem je často dopadem zanedbané propagace a vysvětlování systému vysokoškolské samosprávy. Velká část studentů a studentek pak prakticky netuší, jak vedení školy funguje, jak je možné dění na škole a její směřování ovlivňovat nebo dokonce neznají své zástupce v orgánech vedení vysoké školy. Nízký mandát může také vést k malé angažovanosti zvolených kandidátů/tek, která vede k dalšímu propadu důležitosti této pozice. Problémem klasických voleb je taktéž nemožnost volby pro členy/ky akademické obce, kteří jsou v době voleb nemocní, na zahraničním výjezdu, nebo nepřítomni na pracovišti, kde se nachází volební urna. Papírové volby provází poměrně vysoká časová náročnost spojená s kontrolou průběhu a se zpracováním výsledků.

## **Jak to řešit?**

Jedním z nástrojů, s jejichž pomocí je možné zvýšit zájem o vysokoškolskou samosprávu, je digitalizace voleb. Se zaváděním je spojena časová a finanční investice, která se ovšem v konečném důsledku vyplatí. Někteří členové a členky akademické obce mají skeptický pohled na elektrické volby, často z nepodložených důvodů, a to zejména z hlediska bezpečnosti a dopadu této změny. Zkušenosti z univerzit, které na elektronické volby přešli ovšem hovoří o opaku.

Elektronické volby jsou přístupnější. Lze snadno hlasovat po přihlášení univerzitním účtem odkudkoliv a kdykoliv. Není nutná stálá přítomnost volební komise.

Výsledky voleb jsou snadno zpracovatelné. Volební systém umožňuje automatické zpracování výsledků, které jsou neovlivnitelné. Hlasy je také možné opatřit anonymními tagy, které umožní statistické zpracování dat, například z hlediska zájmu o volby v různých skupinách voličů.

Může probíhat efektivnější propagace. Při propagaci je možné využít odkazů v příspěvcích na sociálních sítích a je možné využít moderní marketingové nástroje. Ve volebním období je nutná silná osvětová kampaň, do které jsou zapojeni všichni kandidáti a aktivní studenti. Pravidelné zvyšování účasti ve volbách a osvěta úspěšně vede ke zvyšování vlivu studentů v orgánech školy, ke zvýšení počtu kandidátů a jejich relevance.

## **Kde to funguje?**

VŠCHT v Praze se po zavedení elektronických voleb zvýšila volební účast z jednotek procent na účast pohybující se v rozmezí 30-50 %. Mají také bohatou zkušenost s propagací voleb a akademické samosprávy, která vede k vysoké angažovanosti studentských zástupců/kyň. Elektronické volby fungují již na řadě vysokých škol bez problémů.

## **2. Elektronická studijní agenda**

### **O co jde?**

Studijní agenda je systém správy studijních záležitostí a informační systém pro komunikaci studujících s univerzitou. V dnešní době přechází veškeré správní a informační systémy do elektronické podoby zlepšuje jejich dostupnost, podporuje udržitelnost a rozvoj vysoké školy a snižuje byrokratickou zátěž na studující i pracovníky/ice. Běžnou součástí elektronické studijní

agendy je např. zapisování rozvrhů, přihlašování na zkuškové termíny, přehled studia, informace o předmětech, vyučujících apod. Proto se těmto základním součástem dokument dále nevěnuje.

### **Kde je nyní problém?**

Systém elektronické studijní agendy je již běžnou součástí vysokoškolského studia, ovšem její úroveň se liší. Problémem je, že stále existují dokumenty:

- Potvrzení o studiu,
- Žádosti o dodatečný zápis předmětu, resp. zrušení zápisu předmětu,
- Žádosti o přerušení nebo ukončení studia a žádosti jakéhokoliv druhu,
- Přihlašování ke státním závěrečným zkouškám apod.,

které svým obsahem spadají do studijní agendy, avšak nejsou běžnou součástí elektronické verze studijní agendy.

Další samostatnou částí je odevzdávání závěrečných prací, které jsou v mnoha případech odevzdávány v tištěné podobě.

Zachování těchto dokumentů v tištěné podobě také zvyšuje byrokratickou zátěž pro administrativní pracovníky vysokých škol, a zároveň zatěžuje životní prostředí a nesplňuje požadavky na udržitelný rozvoj.

### **Jak to řešit?**

V době uzavření vysokých škol pro studující z důvodů pandemie byly všechny vysoké školy donuceny přejít na elektronickou komunikaci se studujícími a takto řešit veškerou studijní agendu. Z toho vyplývá, že tento problém je řešitelný.

Často je situace taková, že je již možné s některými dokumenty pracovat v elektronické podobě. Tento přístup by se měl převést i na ostatní dokumenty a postupovat dále v elektronizaci všech studijně-správních dokumentů.

Po studentech/kách nemá být vyžadováno odevzdávání závěrečných prací v tištěné podobě a jejich fyzické skladování v archivech. Případné odevzdání tištěné verze má být dobrovolné bázi.

# Etika a akademická integrita

S měnící dobou se mění i společenské návyky. V některých tématech jsme jako společnost benevolentnější, některá se dostávají více do popředí. S těmito tématy se studenti/ky i vysokoškolští pracovníci/e setkávají na denní bázi. Zejména pak na vysokých školách dochází k významným kulturním šokům, zejména kvůli mobilitě studentů/ek i pedagogů/žek v rámci zahraničních stáží. Vysokoškolská samospráva se musí potýkat s tématy a problematikou, pro které třeba dříve neměla směrnice, nařízení či orgány, které by se touto tematikou zabývaly a chránily tak všechny na akademické půdě.

## 3. Bezpečné prostředí – ombudsman, etická komise

### O co jde?

Bezpečné prostředí je základním faktorem ovlivňujícím studijní a pracovní výsledky. Možnost zaměřit se na výkony v těchto oblastech bez toho, aby se studující musel zabývat ohrožením osobního bezpečí, je tak přímo nutná. Kauzy a případy z poslední doby dokazují, že na vysokých školách dochází k incidentům, které významně narušují bezpečné prostředí.

### Kde je nyní problém?

Přestože je problém rozšířený, tak na mnoha institucích není jasné, jak případné problémy může dotčená osoba řešit. Dnešní doba a poslední zkušenosti žádají mít jasně nastavený systém. Musí existovat orgán, který se zabývá incidenty násilí, sexuálního obtěžování, šikany, diskriminace a dalších případů ohrožování osobní bezpečnosti. Důležitá je pomoc obětem. Navíc v rámci české společnosti se setkáváme se zlehčováním těchto témat. Zametání těchto problémů bylo a stále je často vyskytovanou praxí i na vysokých školách. Historicky zde vidíme poměrně vysokou nedůvěru k existujícím etickým komisím. Podnět k etické komisi je vnímán jako závažný krok, ke kterému diskriminovaná strana nenajdou dostatečnou odvahu. Problémem je neaktivita etických komisí v komunikaci s akademickou obcí o etických kodexech a pravidlech, které by se měly na univerzitách dodržovat. V etických komisích působí často velmi staří profesori a profesorky, které na univerzitě působí pouze částečně. Ztrácejí tak kontakt s institucí a s problémy, které trápí studující. V etických komisích také často chybí studentští zástupci/kyně.

## **Jak to řešit?**

První problém je řešitelný ustavením orgánu, který se danými tématy a podněty bude zabývat. Tento orgán musí být aktivní, nezávislý a musí mít důvěru akademické obce. Řešení můžou představovat například zřízení funkce ombudsmana/ky. Té mohou být podány podněty a stížnosti k řešení skrze email, anonymní schránku apod. Tyto podněty mohou pocházet jak od vyučujících, tak od studujících a technicko-hospodářských pracovníků a pracovníc. Ombudso osoba pak následně podnět řeší diskrétně a neformálním způsobem komunikací s aktéry ohlášení. V případě, kdy nedojde k vysvětlení nebo nápravě aktivuje další orgány vysoké školy, nejčastěji vedoucí kateder nebo děkana/ku. Působnost ombudsmana/ky může být fakultní, či celouniverzitní. Zvláště v praxi velkých univerzit je však žádoucí, aby její záběr byl co nejmenší. Je tedy vhodné je ustanovit v rámci fakult. Volit takovou osobu by měla celá akademická obec, popřípadě studující. Je třeba taktéž aktivovat činnost etických komisí a zvolit do nich taktéž zástupce studentek a studentů.

Druhým problémem je podpora obětí. Na mnoho vysokých školách již existují psychologická centra, která se nejen na toto zaměřují. Ty však často nemají odpovídající kapacitu a jsou podfinancována. Je potřeba se zaměřit na čekací lhůtu u psychologů/žek v těchto poradenských center a v případě navýšit počet jejich pracovníků/ic. Poradenská centra společně s ombudsmany/ky jsou schopni vyřešit velkou část podnětů přímo se studujícími.

Základem řešení problému však musí být edukace. Incidentům je nutno předcházet. A v tomto mají univerzity obrovský prostor. V případě, že se studující setká s takovým problémem, musí být jasně daná metodika postupu. Musí být popsáno, jakým způsobem má oslovit dotyčný orgán, co je třeba sdělit, uvést, kam informace doručit apod. Školy by tak měly stanovit dostupnou a snadno dohledatelnou metodiku, jak postupovat a zároveň by vysoké školy neměly podceňovat edukaci v této oblasti jak u studujících, tak zaměstnanců/kyň. Tyto metodiky a pravidla chování by měly být obsaženy v Etických kodexech, které budou srozumitelně komunikovány směrem k akademické obci.

V oblastech, ve kterých jsou podreprezentovány ženy (často v technických oborech) doporučujeme přecházet v komunikaci na genderově vyvážený jazyk.



## **4. Udržitelný rozvoj a společenská zodpovědnost**

### **O co jde?**

Univerzita, resp. vysoká škola je centrem vzdělanosti, inteligence, měla by jít příkladem a reagovat na dění ve společnosti. Jejím hlavním cílem je vzdělávat studenty/ky i veřejnost. Tyto hodnoty předává dál se snahou o lepší budoucnost společnosti.

Je však nutné rozdělovat otázky společenské a politické. Ovšem v obou případech je univerzita místem pro otevřenou diskusi bez vetování odlišných názorů.

### **Kde je nyní problém?**

V současné mediální době je veřejnosti stále méně prezentován názor univerzit a jejich osobností a odborníků/ic. Nejen, že univerzity nedostávají prostor, ale často ani na současnou situaci nereagují, nebo čekají na reakci ostatních, ke které se pouze připojují. V případech, které vyžadují aktivní zapojení se univerzity koordinují poměrně pomalu, a to zřejmě proto, že řízení a organizace univerzit neumožňuje rychle reagovat na danou situaci. Pokud se univerzita rozhodne reagovat nemá připravené finanční prostředky ani procedury, jak pomoc rychle realizovat. Vidět byla tato praxe na přijímání uprchlíků/ic z Ukrajiny nebo při zapojení v boji proti pandemii. Pokud některé školy nezareagovaly mezi prvními, nebyly těmi, kteří pomoc koordinovaly a neměly ani možnost ovlivnit první uváděné mechanismy pomoci ze strany státu. V některých případech standardního fungování univerzit se často řídí podle ekonomických hledisek nebo jednoduchosti řešení. Tato hlediska a řešení ovšem nemusí být vždy udržitelná a ekologická. Tak může často docházet ke zbytečnému plýtvání. Jedná se především o jednorázové obaly používané v menzách, automaty na nápoje a potraviny nebo nefunkční a zbytečné propagační předměty.

### **Jak to řešit?**

Univerzity by měly své názory k společenským problémům a aktuálním situacím zveřejňovat a dostatečně propagovat. Zároveň by měly pořádat nebo se zúčastňovat veřejných společenských akcí, ty komentovat a být vidět. Zároveň by jejich názory měly být pevné, zřetelné a bez vlivu dalších institucí. Takto může univerzita vzdělávat, informovat veřejnost a naplňovat svou roli ve společnosti. Univerzity musí bojovat s nárůstem dezinformací ve veřejném prostoru a umět propagovat vědecké výsledky a pomocí osvojených vědeckých metod vyvracet časté lži ve veřejném prostoru.

Univerzita musí být připravena na solidární pomoc v krizových situacích, a tím zajistit kvalitu a úroveň života a vzdělávání. Z tohoto pohledu je vhodné, aby univerzity disponovaly fondem, který

by sloužil pro možnou okamžitou pomoc studentům/kám a akademikům/čkám, kteří se ocitli ve složité situaci. Případně by měli mít připravenou formu dárcovství materiálního i finančního.

Z pohledu zodpovědné ekologické udržitelnosti je vhodné zamezit používání jednorázových plastů v menzách univerzit a upřednostnit opakovatelně použitelné nádoby. Zároveň prosazovat fungování bufetů, kde bude možné si zakoupit nebalené potraviny na úkor automatů na nápoje a potraviny. Zamyslet se nad produkcí odpadů na celé univerzitě a možnosti jejich omezení. Jít v tomto směru příkladem. Do této problematiky také spadají jednorázové propagační předměty omezení jejich výroby a nákup těch, které nejsou udržitelné. Na udržitelnost a ekologii by se mělo dbát např. i při rekonstrukcích budov, nové výstavbě a v otázkách energetické náročnosti provozu. Stejně tak lze zvážit například šetrný přístup u služebních cest, upřednostnění hromadné dopravy atp.

# Individuální přístup

Studijní podmínky se snaží dávat školy všem studujícím rovné. Každý však přicházíme z nějakého prostředí, řešíme různé životní situace, razíme jinou životní filosofii, máme rozdílné zájmy, příležitosti ale i osobní problémy a hendikepy. Každý jsme nějaký a někteří z nás potřebují skutečně větší péči, ať už jako investici do nadějného rozvoje, jako formu solidarity, nebo obojí v jednom.

## 5. Sociální podpora studenta

### O co jde?

Někteří studenti/ky pochází z nízkopříjmových rodin, nachází se v tíživé životní situaci, potřebují finanční pomoc (stipendium) od školy. Sociální podporu dále mohou využít studující, kteří očekávají přírůstek do rodiny.

### Dávky státní sociální podpory:

- přídavek na dítě – žádá se na příslušném úřadu práce
- příspěvek na bydlení – jeho výše se liší dle počtu osob žijících v jedné domácnosti a lokality

Tyto dávky se vyplácí jednotlivcům nebo rodinám, které nejsou schopny zaopatřit sebe nebo své děti. V případě studia se vyplácí do 26 let.

### Některá stipendia na VŠ:

- sociální stipendium – studenti VŠ, jejichž rodina nedisponuje příjmem vyšším než 1,5násobek životního minima, mají nárok na sociální stipendium v měsíční výši jedné čtvrtiny základní sazby minimální mzdy
- prospěchové stipendium
- ubytovací stipendium
- stipendium v tíživé životní situaci
- stipendium na podporu tvůrčí a výzkumné činnosti
- stipendium na podporu mobility (Erasmus apod.)
- další mimořádná stipendia

Každá univerzita má pravidla pro přiznání stipendií trochu jiná, ale každá škola ze zákona poskytuje minimálně stipendium sociální.

### **Nadační fondy pro výjimečné nebo znevýhodněné studenty:**

Pomoc nadací nebo granty z MŠMT často využívají studující, kteří chtějí studovat univerzitu v zahraničí. Jedna z pomáhajících nadací v tomto směru je **Bakala foundation**. Existují nadace i pro znevýhodněné studující. Děti z dětských domovů nebo se zdravotním postižením se mohou obrátit na **Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové**. Studenti a studentky od 15 do 26 let s průměrem lepším než 2,00 mohou požádat o finanční příspěvek. I doktorandi a doktorandky či odborní asistenti a asistentky na fakultách mohou žádat o určitou podporu. **Vzdělávací nadace Jana Husa** má za cíl udržet na fakultách talentované studenty/ky, ze kterých by se mohli stát nadaní mladí učitelé/ky. Ti právě často bohužel prostory univerzit z důvodu nedostatečného finančního ohodnocení odcházejí.

### **Kde je nyní problém?**

Finanční podpora studujících v České republice je žalostně nízká. Data ze studie pracovníků CERGE-EI uvádí, že na sociální stipendium dosahuje minimum studujících a jedinou přímou podporou bývá plošné ubytovací stipendium. Výše stipendií se na různých školách liší, stipendia jsou často udělována plošně a ne adresně, individuálně. Podporován je tak i ten, který stipendium tolik nepotřebuje na úkor potřebnějších studujících (např. ubytovací stipendium). Stipendia a finanční podpora by měly být lépe cíleny na potřebné studenty/ky. Studující ze sociálně slabých rodin/vyloučených lokalit mnohdy neví, jak si stipendium zařídit, co je pro vyřízení potřeba vyplnit, udělat. Nevyznají se v byrokracii a potřebují s vyřízením náležitostí pomoci.

Některé studijní programy vyžadují během studia absolvování různých kurzů (lyžařský, letní cyklistický, zahraniční stáž, neplacenou pracovní stáž), někteří studující nemusí mít doma potřebné vybavení a nevyplatí se jim kupovat danou výbavu jen kvůli jednomu týdennímu kurzu. Na školách nebývá možnost si dané vybavení zapůjčit. Někteří studující, kteří si vydělávají při univerzitě a tento výdělek je zásadním příjmem pro financování nákladů spojených se studiem, nemají možnost vzít si pracovní volno na delší časový úsek. Vhodné je pro ně nastavit individuální studijní plán i pro potřeby upraveného rozvrhu. V případě několika měsíční stáže (pro pedagogické nebo zdravotnické obory) je třeba hledat způsoby, jak studenta/ku za výkon jeho práce při této praxi finančně odměnit.

### **Jak to řešit?**

Změnit a individualizovat kritéria pro udělování stipendií a finanční podpory. Ve vyšších ročnících při tvorbě rozvrhu myslet na to, aby výuka nebyla rozprostřena neúměrně do celého pracovního dne s velkým množstvím delších pauz mezi semináři. Tak, aby studenti měli ucelený čas pro domácí přípravu a případnou práci nezbytnou k finančnímu zajištění při studiu a získávání praxe pro účely budoucího zaměstnání.

## **6. Podpora studentů s individuálními potřebami**

### **O co jde?**

Individuální přístup potřebují studující s různým typem handicapu či znevýhodnění, se specifickými poruchami učení, studenti/ky-rodíče, studenti/ky-sportovci/kyně, kteří se věnují profesionálnímu nebo univerzitnímu sportu a potřebují individuální plán studia. Individuální přístup k těmto studentům/kám by měl zahrnovat úpravy jejich studijních plánů, možnost změnit formu studia, vyučující by měli být ochotni a schopni upravovat své předměty a materiály tak, aby vyhovovaly specifickým potřebám studujících. Školy by měly disponovat poradenskými centry pro tyto studenty/ky, speciálními pracovníky/cemi, kteří by byli na daná specifika a individuální potřeby studujících připraveni a byli by jejich poradci při studiu. Dále by se školy měly snažit být bezbariérové, zajišťovat speciální pomůcky pro studující s handicapem a mít kuchyňky, přebalovací místnosti či herny pro studenty-rodíče.

### **Kde je nyní problém?**

Ne všechny školy disponují komplexním poradenským centrem pro studující s individuálními potřebami, studující nemají nikoho konkrétního (pracovníka/ici speciálního centra, buddyho), na koho by se mohli v případě potřeby obrátit. Vyučující často nerespektují individuální potřeby studentů/ek, nerozumí jejich specifickým potřebám, neví, jak individualizovat výuku nebo zkoušení pro studenta/ku, který má například potíže se zrakem, potíže se soustředěním apod. Problémem také bývá složitost změny formy studia z denní na kombinovanou, prodlužování studia, navyšování termínů zkoušek kvůli nemoci/těhotenství. Vyučující někdy nejsou ochotni tyto individuální potřeby studentů respektovat, počty termínů zkoušek nenavyšují, ani když se student/ka nemohl dostavit na termíny kvůli nemoci.

### **Jak to řešit?**

Zajistit centra pro studující se specifickými potřebami, kde by byli všichni studující se specifickými potřebami evidováni (v případě potřeby i diagnostikováni - např. studující se specifickými potřebami učení potřebují každé dva roky aktuální zprávu z vyšetření). Toto centrum by mělo zajišťovat, aby vyučující v profilu studenta/ku v elektronickém systému viděli, jakou specifickou potřebu má a jak s ní pracovat – jak by měli modifikovat svoji výuku, jak studentovi/ce pomoci, aby jeho specifická potřeba/individuální situace byla kompenzována.

## **Kde to funguje?**

MU – Středisko Teiresiás, <https://www.teiresias.muni.cz/>

UPOL – Centrum podpory studentů se specifickými potřebami, <https://cps.upol.cz/>

UK – centrum Carolina, <https://centrumcarolina.cuni.cz/CC-13.html>

VUT – centrum Alfons, [https://www.vut.cz/studenti/bez-barier?aid\\_redir=1](https://www.vut.cz/studenti/bez-barier?aid_redir=1)

VŠ Prigo - Cemnas, <https://www.vs-prigo.cz/cemnas/>

ČVUT – Středisko ELSA, <https://www.elsa.cvut.cz/>

a jiné...

# Řízení univerzity

Směřování univerzity a fakult by měli do značné míry ovlivňovat studenti/ky, jelikož na akademické půdě tvoří většinu a většinu rozhodnutí ze strany vedení studující pocití. Z toho důvodu je žádoucí, aby studující mohli o svém osudu alespoň částečně rozhodovat.

## 7. Studenti v poradních orgánech vedení

### O co jde?

Vysokoškolská samospráva se skládá z velkého množství orgánů. V některých orgánech jsou studenti/ky zastoupeni ze zákona, ne vždy je však s nimi veden rovný dialog. Studentstvo je největší komunitou na univerzitách. Zkušenosti, které nabydou na vysoké škole si nesou do života a silně ovlivňují jejich budoucí život. Proto by mělo být studujícím nasloucháno a měli by mít právo směřování školy přímo ovlivňovat. Studující také mají čerstvý a často progresivní pohled na věc a mohou pomoci nastávající problémy řešit z jiného úhlu pohledu.

### Kde je nyní problém?

Problémy studujících jsou často přehlíženy, protože chybí otevřený dialog mezi vedením a studujícími a k vedení školy se vůbec nedostane informace, že určitý problém existuje. Studující také často neznají své volené zástupce, kteří je v orgánech školy mají zastupovat. Na hodnocení studijních programů se často pohlíží pouze ze strany vyučujícího a na pohled studující/ho není brán ohled.

### Jak to řešit?

Studenti/ky jsou zastoupeni minimálně 1/3 v akademických senátech, je však důležité, aby jejich názory nebyly ignorovány, to může být zajištěno právem veta, které náleží studentské komoře. Samozřejmě by také mělo být zastoupení studujících v kolegiu rektora/ky a děkana/ky, případně v užších kolegiích. V radě pro vnitřní hodnocení by studující měli být vzhledem k počtu členů zastoupeni více než jedním zástupcem/kyní. I v ad hoc vytvořených pracovních skupinách, jejichž práce bude mít dopad na studenty/ky, by měli být studující zastoupeni – například různé krizové týmy, skupiny k HR Award. Studující by také měli mít své zastoupení při oficiálních akcích a návštěvách. V programových radách je vhodné přinášet vhléd od studentů/ek, kteří/ré tento obor studují nebo ho dostudovali. Důležitý je také pravidelný přímý kontakt vedení školy se studujícími, například formou večeře/snídaně s rektorem/kou/děkanem/kou, diskusemi v přednáškových

sálech, internetovým diskusním fórem atd. Vedení by mělo také ukázat, že jim na zpětné vazbě a názorech od studujících, a to nejlépe plněním požadavků studentů/ek a vytvářením kompromisů. Veškeré zastoupení ovlivňuje míru informovanosti a akceschopnosti studentských zástupců/kyň, při připomínkování a předkládání změn.

## **8. Evaluace s dopadem**

### **O co jde?**

Zpětná vazba a reflexe je základem každé činnosti. To platí i o vzdělávacích institucích na všech stupních školského systému České republiky. V případě vzdělávací činnosti na vysokých školách probíhá tato činnost prostřednictvím evaluací výuky. Cílem celého procesu je sebrat dostatečné množství dat, ze kterých bude patrný postoj studujících k jednotlivým předmětům, metodám výuky a přístupu vyučujících. Data by měla sloužit ke zkvalitňování výuky a celé vzdělávací činnosti instituce. Aby však tento proces proběhl kvalitně, je třeba udělat více než jen data sebrat. Kde je nyní problém? Problémem je nyní neexistence zpětné vazby na evaluaci. Studující mnohokrát nevidí reálné dopady jejich podnětů, což následně devaluje míru vyplněnosti a obecně snižuje význam evaluací jako takových. Na mnoha školách nyní výsledky nejsou veřejně komunikované, výsledky z předchozích let nejsou veřejně dostupné pro studenty/ky vysoké školy. Transparentnost a dopad jsou tedy minimální.

### **Jak to řešit?**

Základem musí být správné nastavení a rozdělení otázek. Ty by měly reflektovat daný program a jeho specifika. Taktéž je z pohledu studujících více než žádoucí, aby byly otázky rozděleny na hodnocení samotného předmětu (obsahu studia, formy, časové náročnosti) a vyučujícího (přístup k výuce, způsob jednání, didaktická stránka výuky). Studující musí mít možnost se k oběma skupinám vyjádřit samostatně. Vyučující má jistě vliv na předmět a platí to i naopak, přesto se hodnocení může značně lišit. Pro kvalitní reflexi je tedy nutné hodnotit obě kategorie zvlášť. Hodnocení probíhá, pokud se hodnotitel nerozhodne jinak, zásadně anonymně. U studujících však panují obavy, že tomu tak není, protože je stále nutné se přihlásit do informačního systému prostřednictvím svých osobních přihlašovacích údajů. Anonymita musí být komunikována a vysvětlována, protože podpoří účast studujících.

Evaluační proces nesmí skončit pouhým sběrem dat. Musí následovat vyhodnocení a následně komunikace výsledků a opatření, která budou následovat. Motivací studující/ho je nejen hodnotit,



ale i získat odpovědi a vidět dopady jeho činnosti. Pokud budou studující vyzýváni k hodnocení, avšak již nebudou vidět dopady a reakce, tak to má značný vliv na jejich další hodnocení. Proces nemůže být jednostranným a ukončený uzavřením evaluačních dotazníků. Stejně jako jsou studující motivováni, aby evaluace vyplňovali, měli by být vyučující motivováni, aby na ně reagovali. Reakce můžou mít různou podobu. Může jít o souhrnnou zprávu, kterou vydá každá fakulta, či pracoviště, kde bude reagovat na výsledky evaluací. Některé Informační systémy dokonce nabízí prostor pro tyto reakce. Řada pracovišť je však nevyužívá. Reakce na psané komentáře a poznámky by taktéž měla být běžnou praxí, protože pouze tak vzniká oboustranný dialog o vzdělávací činnosti, jejím průběhu a je to první krok ke zkvalitnění výuky. Instituce tak nejen, že mají z výsledků hodnocení vycházet při změnách studijních programů, úprav časových dotací předmětů apod., ale musí tyto změny také efektivně komunikovat k těm, od kterých hodnocení přišlo. Jakákoliv jiná praxe je pouze jednostranná a nedostatečná.

Výsledky evaluací je taktéž nutné zveřejňovat. Nejen v podobě souhrnných zpráv a vyjádření pracovišť, ale i v číselných průměrech a je žádoucí, aby i psané komentáře byly veřejné pro všechny členy a členky akademické obce dané instituce. Samozřejmostí je však vyvarování se vulgárních, agresivních a jinak citově zabarvených výrazů. Takovéto jednání nemá mít na akademické půdě místo.

## **9. Přípravenost na krizové situace**

### **O co jde?**

Poslední roky nám ukázaly, že svět je nevyzpytatelný a školy se nemohou soustředit pouze na vzdělávání, vědu a výzkum, ale musí čelit i řadě nepředvídatelných situací. Je zřejmé, že v tomto kontextu myslíme primárně pandemii koronaviru, která zasáhla celou společnost a samozřejmě i fungování vysokých škol a výrazně změnila zažitě pořádky. Dalším případem je migrační vlna způsobená válkou na Ukrajině, která taky pro vysoké školy představuje situaci, které nikdy dříve nemusela čelit.

Dalším, ale určitě ne posledním strašákem, který se nyní vznáší ve vzduchu je otázka kybernetické bezpečnosti. Cílem kybernetických útoků se mohou stát jak celé instituce, tak i jednotlivci v nich.

## **Kde je nyní problém?**

Tyto krizové situace je těžké, někdy nemožné předvídat. Je ale potřeba počítat s tím, že v budoucnosti mohou nastat situace, které omezí fungování univerzity například z pohledu snížení kapacit prostor, pedagogů/žek, rapidním nárůstem studentů nebo nefunkčnosti systému.

Velkým problémem, který se ukázal v těchto situacích v rámci pandemie koronaviru, byla špatná krizová komunikace. Instituce často komunikovaly odlišně na úrovních škol a fakult, nebyly jasné definované kanály, přes které proudily platné informace a často vznikal informační chaos.

Dalším problémem byly nejasně definované zodpovědnosti a formát – například za distanční výuku. Nejasně definované zodpovědnosti v krizových situacích se projevily jako problém také, při začátku války na Ukrajině, kdy opět v některých případech reagovaly různé orgány a úrovně vedení škol samostatně a nekoordinovaně, i když s dobrým úmyslem.

Pokud se podíváme na téma kybernetické bezpečnosti, můžeme bohužel sledovat trend nárůstu počtu útoků na vzdělávací instituce a dá se očekávat, že bude pokračovat.

## **Jak to řešit?**

Řešení samozřejmě není snadné a reakce nikdy v dané chvíli nebude 100 % ideální, jsou ale způsoby, jak situaci stabilizovat a přispět k jejímu řešení.

Například v oblasti kybernetické bezpečnosti je velmi důležitým faktorem edukace, a to jak studentů a studentek, tak i zaměstnanců a zaměstnankyň univerzit. V této oblasti má řada lidí stále rezervy a hrozeb přibývá. Formy vzdělávání mohou být různé – kurzy na půdě univerzity, online kurzy nebo třeba přímo testování gramotnosti v této oblasti. Důležité je také nepodceňovat tuto hrozbu a oblasti kyberbezpečnosti a IT obecně věnovat potřebnou pozornost a prostředky.

Velký důraz je třeba dbát na krizovou komunikaci. Je důležité, aby existoval důvěryhodný zdroj informací, který může představovat například intranet nebo web školy. Informace je ale v těchto situacích nutné distribuovat všemi možnými prostředky: emaily, přes sociální sítě, SMS zprávy a podobně.

Kromě nastavení komunikace, je také důležité si správně nastavit, kdo je v takových situacích za co zodpovědný. Důležitou roli hraje samozřejmě vedení univerzity, krizový štáb nebo například PR oddělení školy.

# Studentská kultura

Studenti a studentky tvoří neoddělitelnou součást univerzit a jejího života. Podpora studentských aktivit jen prohlubuje studentskou kulturu a prohlubuje vztah s univerzitou, ze kterého pak instituce může těžit při komunikaci s absolventy/kami.

## 10. Podpora studentských aktivit

### O co jde?

Jde o podporu studentských aktivit finančně, organizačně, technicky ale i právně. Studující chtějí tvořit aktivity a nabízet je i svým spolužákům, někteří se sdružují v organizacích, jiní samostatně nebo v pracovních skupinách. Studující také mezi své aktivity řadí reprezentace školy ve sportu nebo v umění.

### Kde je nyní problém?

Studentské aktivity jsou často organizované na zodpovědnost studenta/ky i když se může jednat o událost pro fakultu jako např. reprezentační ples. Kvalitní akce si vyžaduje i podporu a záštitu vedení univerzity nebo fakulty. Problémem je i financování spolků a zázemí pro jejich aktivity. Především aktivitám jednotlivců chybí možnost pronájmu prostor.

### Jak to řešit?

Základem dobrého fungování studentských aktivit je nastavení jasných pravidel od vedení univerzity nebo fakulty, ve kterých se uvede, za jakých podmínek může student požádat o jinou než finanční podporu. Pro studentské organizace je vítané poskytnutí kanceláří v rámci univerzitních budov.

Zvláštní kapitolou jsou sportovní a kulturní aktivity studujících, kteří/ré by potřebovali individuální přístup ke studiu od svých fakult a pedagogů/žek. Jelikož reprezentací školy tráví značný čas na úkor jiných možností přivýdělku, bylo by na místě nastavit férové poskytnutí stipendií za reprezentaci, ať už sportů individuálních ale i kolektivních.

### Kde to funguje?

Na VUT se studentské organizace pravidelně setkávají se zástupci/kyně studentské komory akademického senátu (SK AS VUT), přes kterou mají zajištěnou komunikaci s vedením univerzity. Je také zajištěná podpora aktivit, které mají celouniverzitní přesah. Ty jsou po předložení podkladů SK AS VUT podpořeny z centrálních provozních prostředků a také z fakulty či vysokoškolského ústavu,

kam daná studentská akce spadá. Každý semestr pak může studentská komora akademického senátu VUT ocenit aktivní studenty/ky, kteří/ré udělali nějakou aktivitu ve prospěch života studentů/ek VUT či své fakulty a to až do výše 20 000 Kč na jeden návrh. Na tato ocenění má VUT v rozpočtu zvláštní položku.

## Vnější vztahy

Univerzity jsou součástí konkurenčního boje. Soupeří nejen o budoucí studenty/ky, ale i o granty a komerční partnerství. Univerzity ale rovněž ovlivňují veřejné mínění a přispívají k vzdělávání širší veřejnosti. Z toho důvodu jsou vztahy univerzit a jejich okolí přinejmenším stejně důležité, jako vztahy na samotné univerzitě.

### 11. Marketing a PR

#### O co jde?

Pro zachování konkurenceschopnosti, jsou nuceny univerzity přizpůsobovat svou komunikaci aktuálním trendům. Pomocí marketingu můžou ovlivňovat poptávku o studium, nebo o zapojení do vědeckých projektů. Poptávku lze ovlivnit pomocí reklamy a dlouhodobého brandingů.

Pro moderní univerzity nestačí jen klasický marketing směřovaný na veřejnost. Pozornost si zaslouží i HR marketing. Je to oblast věnující se udržení spokojenosti stávajících zaměstnanců/kyň a studentů/ek.

#### Kde je nyní problém?

Univerzity nemají personální a odbornou kapacitu věnovat se marketingu. Většina komunikuje směrem k veřejnosti, kde se snaží nalákat uchazeče/ky o studium. Zapomíná se ale na studenty/ky, kteří/ré již studují na univerzitě a necítí potřebnou loajalitu k své alma mater. Kolik studujících chodí do školy jen, aby úspěšně ukončili studium a získali akademický titul? Univerzity a také fakulty nedostatečně pracují se svými studujícími a zaměstnanci/kyněmi. Slabým marketingem mohou školy pocítit pokles studentů a studentek nebo i velký odchod po prvních semestrech. Zároveň pak nemají pevné vazby na svoje alumni, což znemožňuje možné financování vysoké školy ze strany úspěšných absolventů/ek a jejich firem. Problémem může být i nezapojení se do komunity města, kde se studenti/ky a zaměstnanci/kyně nezajímají o dění v regionu, a tak do něj aktivně nepřispívají. Často nejsou velmi podporované studentské akce a sportovní události, které tuto sounáležitost výrazně ovlivňují.

## **Jak to řešit?**

Univerzity mají příležitost oslovit agentury, věnující se komunikaci jak vně, tak i dovnitř akademické obce.

Doporučujeme zaměřit se na 3 oblasti:

- Marketing a PR směrem na veřejnost a budování kvalitního brandu
- HR marketing, pro spokojených studentů/ek a zaměstnanců/kyň
- Zapojení do komunity, třetí role univerzit

Výrazný posun vnímáme i v podpoře univerzitního sportu.

## **12. Mezinárodní spolupráce**

### **O co jde?**

Vysoké školy nežijí v uzavřené bublině, ale spolupracují mezi sebou nejen v rámci naší země, Evropské unie ale i celého světa. To by mělo umožňovat i studentům využít možnosti studia v jiných zemích. Naopak české vysoké školy by se měly snažit lákat i zahraniční studenty a studentky.

### **Kde je nyní problém?**

Jedním z důvodů, proč studující nevyjíždějí na zahraniční mobility je častá nutnost prodloužit studium způsobená neochotou a špatně nastavenými pravidly pro uznávání předmětů a neflexibilním nastavením studijních programů. Dalšími aspekty jsou finanční situace studujících, přílišná byrokracie či nedostatečná jazyková vybavenost v jiném než anglickém jazyce.

### **Jak to řešit?**

Vyjíždějící student/ka by měl mít možnost konzultace ohledně výběru kurzů na hostitelské univerzitě před výjezdem. Absolvované předměty by vždy měly být uznány alespoň jako povinně volitelné. Možností je také stanovení povinných předmětů, u kterých lze uvažovat o uznání dopředu, s případným předběžným předchozím projednáním uznatelnosti na základě údajů z katalogu předmětů hostitelské univerzity. Garanti/ky jednotlivých předmětů by též měli být podporováni k využívání rozdílových zkoušek, kdy shoda s absolvovaným předmětem není tak vysoká, aby mohl být absolvovaný předmět z hostitelské instituce za absolvovaný předmět na domácí instituci.

Vysoké školy by též měly více propagovat možnost zahraničního výjezdu v závěrečné fázi studia v rámci programu Erasmus+, kdy se student namísto návštěvy kurzů věnuje psaní závěrečné práce.

To vede i ke zlepšení mezinárodního zapojení příslušné instituce ve vědecko-výzkumné oblasti a ke zlepšení jazykové vybavenosti studenta/ky. Vhodnou motivací ze strany univerzity je nastavení výkonnostní části rozpočtových pravidel tak, aby byla zohledňována mobilita studujících dané fakulty.

Na vysokých školách by měla být podporována elektronizace veškeré dokumentace související s výjezdem (Erasmus Without Paper). Před výjezdem by studující měli mít možnost obdržet průkazku přizpůsobenou na formát Evropské karty studenta. Jazykovou vybavenost lze podpořit nabídkou jazykových kurzů v rámci univerzity pro studenty napříč fakultami nebo vyšší kreditovou dotací při absolvování předmětů v anglické verzi, v českých studijních programech. Novou iniciativou v evropském prostoru jsou tzv. Evropské univerzity. Ty umožňují studujícím doplnit své studium o skutečně mezinárodní rozměr, třeba skrze letní školy, podporu vzájemných mobilit nebo předměty, kterých se účastní studenti z více vysokých škol. Do nich se však doposud zapojily jen čtyři velké vysoké školy – UK (4EU+), MUNI (EDUC), ČVUT (EuroTeQ) a UPOL (Aurora).

Informovanost o evropských univerzitách je ale nízká. Je třeba více pracovat na rozšiřování povědomí o nabízených možnostech. Dále je třeba studenty více zapojit do samosprávy v rámci vedení univerzitních aliancí.

Změnou vysokoškolského zákona by pak mělo dojít k tomu, aby vysoké školy nemusely povinně vybírat poplatek za studium v cizojazyčném studijním programu.

### **Kde to funguje?**

Na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity je poskytováno dodatečné stipendium ve výši 25 000,- Kč u tří- a víceměsíčních Erasmů+. Na podporu dvou- a víceměsíčních praktických stáží přes stejný program je poskytováno 17 000,- Kč. Na Masarykově univerzitě je při rozdělování finančních prostředků v rozpočtu zohledňováno, v jak velkém rozsahu probíhají mobility na fakultách nebo kolik cizojazyčných diplomových prací bylo napsáno.

Příkladem dobře fungující evropské univerzitní aliance je 4EU+, do které je zapojena pražská UK. Tato aliance, složená z významných institucí, nabízí celou řadu studijních i vědeckých možností pro studenty/ky i akademické pracovníky/ice.

# Vzdělávání

Vzdělávání studentů/ek je primární činností vysoké školy. Tlak na kvalitu výuky by tak měl být vysoký.

## 13. Kvalitní vzdělávání

### O co jde?

Univerzity mají vedle výzkumné a vědecké činnosti i poslání vzdělávací. Obě tyto povinnosti jsou si rovny. Jedna bez druhé by na vysokoškolské úrovni jen těžko existovala. Otázka kvalitního vzdělání je velmi obsáhlá. Česká společnost se v posledních letech začíná otevírat kritice a diskusi o systému a způsobu vzdělávání na základních a středních školách. Rámcové vzdělávací programy jsou podrobovány rozboru a je žádoucí, aby obsah učiva reflektoval dynamické 21. století.

### Kde je nyní problém?

Vysokoškolské vzdělávání této diskusi uniká (snad jen s výjimkou vzdělávání budoucích pedagogů/žek). Přitom je to právě i tato část školského systému, která musí reflektovat rychle měnící se svět. Trh se neustále vyvíjí. Stejně tak technologie. Studijní programy nesmí zůstat stranou. I jejich obsah se musí pohybovat a měnit. Ve 21. století je taktéž žádoucí, aby byly obory částečně průřezové a byla uplatněna spolupráce napříč příbuznými obory. Často opomíjeným faktem zůstává role vyučující/ho-akademičky/ka. Ti jsou kvalitními odborníky ve svých oborech. Mají za sebou vědecké publikace, vystoupení na konferencích a rozvoj oboru. Pevnou součástí jejich práce však musí být i vzdělávací činnost dalších generací, které na jejich práci budou navazovat.

### Jak to řešit?

Při reakreditacích je žádoucí, aby do diskuse o podobě programu byli zapojeni i absolventi/ky a stávající studující. Jen prostřednictvím zpětné vazby může nastat posun. Stejně tak by to příprav měli být zapojeni i zaměstnavatelé. Protože právě oni dobře vědí, jaké znalosti, dovednosti a schopnosti jsou u absolventů/ek žádoucí a které již nikoliv. Mezioborové spolupráce lze docílit spoluprací různých fakult na jednotlivých programech. To sebou samozřejmě nese i požadavek na jistou prostupnost a v případě změny programu i možnosti uznání části předchozího studia.

Ohledně didaktické stránky výuky na vysokých školách platí, že celoživotní rozvoj je součástí života každého jedince. Vzhledem k tomu je žádoucí, aby byli akademičtí pracovníci/e částečně zběhlí/é v didaktické stránce výuky. Jen tak totiž dokážou předat všechny poznatky a informace efektivní



cestou. A to mohou podpořit samotné univerzity. V seminářích a cvičeních je taktéž nutné, aby byla přímo podporována aktivní role studujících. Avšak vše nemůže zůstat jen na vyučujících. V případech, kde tak lze učinit, je možné výuku vést projektovým způsobem. Zamyšlení nad didaktickou stránkou věci nepatří pouze do výuky na základních a středních školách.

## **14. Férové podmínky pro doktorandky a doktorandy**

### **O co jde?**

Studující v doktorských studijních programech bez pracovních úvazků pobírají stipendium v nedůstojné výši a jsou mnohdy nuceni vykonávat řadu úkonů nad rámce povinností vymezených v jejich studijním plánu.

### **Kde je nyní problém?**

Situace studujících v DSP je v současné době velmi různorodá a liší se nejen oborově, ale také pracoviště od pracoviště. Současná pravidla jsou nastavena záměrně flexibilně, aby je bylo možné vztáhnout ke všem oblastem výzkumu, od přírodních a technických oborů, přes lékařské vědy a sociální a humanitní disciplíny až po umělecký výzkum. Tato flexibilita s sebou však mnohdy nese negativní důsledky pro studující. Existují pracoviště, především v technických a přírodních vědách, která doktorandy/ky zaměstnávají na projektech školitelů/ek. Jinde, v sociálních a humanitních oborech, na uměleckých školách a zřídka i ve vědách přírodních, jsou doktorandi/ky studenty/ky, kteří/ré pobírají pouze základní doktorské stipendium. Toto stipendium je v současnosti průměrně 11 250,- měsíčně. Některé školy toto základní stipendium (tj. částku, kterou získávají VŠ od MŠMT) zvyšují z vlastního rozpočtu, jinde však uplatňují tzv. motivační systém, kdy je stipendium v prvním ročníku nižší a následně s postupem ve studiu se zvyšuje. Tyto částky jsou zcela nedostačující pro to, aby se studující mohli naplno věnovat disertačnímu výzkumu. Navíc, ačkoli současná právní úprava připouští pouze to, aby doktorandi/ky při výuce asistovali, reálně se tento paragraf vykládá velmi volně a dochází k tomu, že na některých pracovištích studující vyučují, aniž by jim byla poskytnuta adekvátní pedagogická průprava. Výuka je někdy brána jako studijní povinnost, což v praxi znamená, že studující přednášejí a vedou semináře v rámci doktorandského stipendia, tj. bez nároku na další finanční ohodnocení.

Vnímání doktorandek a doktorandů jako levné pracovní síly se však netýká pouze výuky, ale i dalších činností. Typicky se jedná o administrativní činnost na pracovišti, práce laborantů, dozor u přijímací zkoušek atp.

Závislost na školitelce či školiteli a absence pravidel, která by vymezovala roli školitele/ky ve vztahu k doktorandkám a doktorandům a jejich práva a povinnosti se odráží v kvalitě vedení. Vedle vynikajících a pečlivých školitelů/ek se vyskytují i školitelé laxní a ti, kteří své doktorandy/ky přetěžují, v extrémních případech se objevuje bossing nebo šikana.

### **Jak to řešit?**

Dané problémy by měla z větší části řešit připravovaná reforma zákona o vysokých školách, která předpokládá stanovení minimální výše doktorandského stipendia na 1,2násobek minimální mzdy i to, že nebude výuka může být povinnou součástí doktorského studijního programu v maximální výši 2 vyučovaných hodin týdně. Vše nad rámec toho je dobrovolné a mělo by být honorováno. Studentská komora RVŠ apeluje na univerzity, aby finančně ohodnotily veškerou výuku vedenou doktorandem/kou.

Reforma předpokládá také zavedení tzv. standardů školitele, které by měly vymezit vztah školitelů/ek a studujících v doktorských studijních programech. Standardy by pak neměly být vnímány negativně jako nástroje omezující akademickou svobodu, ale pozitivně, tj. jako nástroje kultivující akademické prostředí a napomáhající předcházet negativním jevům jako je např. výše zmíněná šikana.

Dalším krokem ke zlepšení situace by bylo zavedení doktorandských ombudsmanů/ek, respektive ombudsmanů/ek obecně.

I přes zvýšení doktorského stipendia by student měl být přijat do pracovního poměru souvisejícího s výzkumem disertační práce, aby byly zajištěny dostatečně podmínky pro důstojný život a úspěšné dostudování. Školitel/ka by měl při přijímacím řízení stanovit předpokládané možnosti financování disertačního projektu a zapojit studenta/ku do existujících výzkumných týmů a projektů.

## **15. Chuť učit se a růst**

### **O co jde?**

Vždy je co zlepšovat a školy, fakulty, katedry i vyučující by se měli aktivně informovat o možnostech zlepšení kvality výuky ať už od jiných institucích v ČR tak i od univerzit v zahraničí. Vysoká škola se neustále vyvíjí a lpění na zajetých principech neodpovídá moderním trendům ve vzdělávání. Z tohoto důvodu je nutné dávat příležitost mladým výzkumníkům/icím, aby se zapojili do vedoucích pozic na pracovištích. Akademičtí pracovníci/e by měli kontinuálně rozvíjet své kompetence ať už v manažerské nebo pedagogické oblasti.

## **Kde je nyní problém?**

Nyní je problémem přílišný konzervatismus na vysokých školách. Digitalizace a aktualizace studijních materiálů jde pomalu a často přes odpor vyučujících, kteří vzdělávání nevnímají jako veřejnou službu, která by veřejnosti a studujícím měla být přístupná. Osoby ve vedení ústavů a kateder se neobměňují a chronické problémy zůstávají neřešeny, ať už je to špatná výkonnost některých pracovníků/ic, etické prohřešky, nechuť aktualizace studijních plánů či metod výuky. V současné době se klade větší důraz mimo frontální výuku od pedagoga/žky směrem k masě studujících. Tento trend však vysoké školy příliš nezachytili a student-centred learning je fráze která se diskutuje pouze v odborných panelech.

Někteří vyučující mají také nedostatečné propojení se zahraničními kolegy/němi. Tím nemyslíme regionální napojení na kolegy/ně ze Slovenska či z Polska ale opravdovou mezinárodní spolupráci s institucemi, které jsou v daných oblastech špičkové. Někteří/ré akademici/čky mají problém s publikováním v mezinárodních časopisech, jejich úroveň angličtiny je nízká, přestože formálně garantují i anglické verze předmětů.

## **Jak to řešit?**

Je nutné sledovat trendy v oboru, přizpůsobovat jim výuku a podobu kurzů. Je žádoucí se účastnit meziuniverzitních setkání, předávat si informace a zkušenosti. Nutností je pedagogická průprava všech vyučujících. Pokud nejsou seznámeni s moderními trendy v metodách a formách výuky, těžko je pak mohou realizovat ve svých předmětech. Samozřejmostí je podpora aktivních vyučujících, kteří tyto aktivity provádí „na vlastní pěst“. Požadavek na úroveň anglického jazyka by měl být podobný jako požadavek na studenty a studentky.

Ve vedoucích pozicích by neměly být vybírání osobnosti za zásluhy a za dlouhodobou uspokojivou výzkumnou a pedagogickou činností, ale primárně osobnosti, které také prokázaly, že si osvojily principy řízení a managementu. Řízení vědecké skupiny není to samé jako řízení fakulty či univerzity, a proto by kandidáti na tyto pozice měli vykazovat i kompetence v manažerských oblastech.

Stejně tak je na fakultách zavedeno maximální období, po které může jedna osoba vykonávat vedoucí pozici. Na úrovni děkanů/ek a rektorů/ek je toto dáno zákonem, u vedoucích kateder a ústavů je tento mechanismus zanesen do vnitřních předpisů fakulty či univerzity.

# Zázemí

Koleje a institucionální zázemí jsou nedílnou součástí života na vysoké škole. Studenti/ky a zaměstnanci/kyně využívají budov, laboratoří a dalšího vybavení k osobnímu rozvoji a předávání znalostí. Koleje jsou nedílnou součástí vysokých škol a představují možnost dostupného bydlení v univerzitním městě, a tak umožňují studovat i studentům a studentkám z nižších socioekonomických vrstev.

## 16. Koleje

### O co jde?

Studentská kolej je primárně místo určené pro ubytování studujících během jejich studia. Koleje by tedy měly být dostupné a přizpůsobené studentským potřebám. Měly by nabízet možnost klidného studia, ale i relaxace, odpočinku a společenských aktivit. Obecně jsou studenti specifickou skupinou, u které lze předpokládat jisté potřeby a věk ubytovaných, čemuž by mělo být prostředí na kolejích uzpůsobeno.

Kde je nyní problém?

Z hlediska úrovně kvality ubytování a odpovídající ceny za ubytování se vyskytují problémy, kdy někteří/ré studenti/ky poptávají vyšší kvalitu a nemají problém s vyššími cenami. Naopak někteří preferují běžnou kvalitu za příznivé ceny.

Často se také lze setkat s tím, že koleje fungují pouze jako ubytovací zařízení bez dalších přizpůsobení studentskému životu. Ubytovaní na takových kolejích může být nepříjemné, nekompatibilní se samostudiem a některé studenty může dokonce odradit od pokračování ve studiu.

Zároveň nastávají problémy s přihlašování na koleje, kdy často není jasně definované, podle jakých podmínek se koleje přidělují nebo jsou tyto podmínky nevhodně definované.

Může být také problematická komunikace mezi ubytovanými studujícími a správou kolejí, kdy studující mohou mít jisté připomínky a nápady pro jednoduché zlepšení jejich bytí na kolejích. Ty ovšem nemusí být vhodně předány správě kolejí.

## **Jak to řešit?**

Nabídka ubytování na kolejích by měla odrážet poptávku. Je vhodné, aby vysoká škola nabízela více kategorií pokojů s různým stupněm vybavení. Studující si pak podle svých možností vybere, která kategorie je pro něj nejvhodnější. Zároveň by měl být možný výběr jednolůžkových a vícelůžkových pokojů.

K transformaci kolejí na vhodné ubytovací zařízení pro studující a jejich potřeby vyžaduje např. zřízení tichých studoven (otevřených nebo rezervovatelných na daný čas), které by nabízely klid na studium v jinak někdy hlučném prostředí kolejí. Zároveň relaxačních/společenských prostor nebo kluboven pro neformální setkávání studujících a jejich spolků. To může přispět zejména ke zlepšení atmosféry na kolejích.

Vhodnou formou pro řešení všech dílčích otázek a problémů studujících ubytovaných na kolejích je otevřená diskuze s vedením a správou kolejí. Ta může být realizována pomocí kolejniho spolku, který se těmito problémy zabývá. Zároveň může být podobný orgán zřízen studentskou komorou akademických senátů, např. jako komise pro správu kolejí. Tyto orgány mohou předávat své náměty a diskutovat s vedením kolejí, ale i ostatními ubytovanými studujícími.

## **17. Zdravotní péče**

### **O co jde?**

Univerzity by měly poskytovat takové prostředí, které pozitivně působí na fyzické i duševní zdraví jedinců, kteří se v jejich prostředí pohybují. Dále by měly být schopny poskytovat psychologické a kariérní poradenství v rámci specializovaných center.

### **Kde je nyní problém?**

Ačkoliv jsou kolikrát již psychologická a kariérní centra na univerzitách zavedena, málo se o nich mezi studujícími ví, častou jsou však podfinancovaná pouze s několika pracovníky/icemi, kteří/ré v případě vyšší poptávky po jejich službách nestíhají dostát všem požadavkům ze strany studujících.

Studenti a studentky nejsou univerzitou nijak motivováni být fyzicky aktivní, ačkoliv prostředky a zázemí na to univerzita má.

Univerzity mají starší a neergonomické vybavení učeben, které negativně působí na studující jak fyzicky, tak psychicky.

## **Jak to řešit?**

Pokud univerzita ještě psychologické a karierní centrum nemá, mělo by pro ni být prioritou podobné centrum založit a provozovat. Dalším krokem je pak propagace těchto služeb studujícím s důrazem na to, že služby tohoto centra může využít kdokoliv. V souvislosti s propagací tohoto centra by se univerzita měla věnovat i osvětě a detabuizaci tématu duševního zdraví.

Univerzita by měla studující podporovat v aktivním stylu života. Jednou z možností, jak tohoto může univerzita dosáhnout, je zavedení tělesné výchovy jako volitelného předmětu do všech studijních programů, takovýto předmět by měl být adekvátně ohodnocen v rámci kreditového systému vzhledem k jeho časové náročnosti, stejně jako u jiných předmětů. Výuka tohoto předmětu nemusí být pouze v semestru, ale v nabídce mohou být i sportovní či turistické zájezdy během zkuškového období. Dále by se univerzita měla snažit studujícím poskytovat zázemí pro volnočasové aktivity a sporty a pokud nemá sama tyto prostory, pak by měla usilovat o poskytnutí zvýhodněných podmínek pro své studující v rámci sportovišť, se kterými spolupracuje.

Univerzita by učebny a prostory, ve kterých se studující vyskytují, měla vybavit a koncipovat tak, aby byly ergonomické – pod tímto se myslí pohodlné židle a stoly, správně nastavená výška židlí a stolů pro pohodlné sezení, umístění tabulí a projektorů tak, aby všichni studenti pohodlně viděli.

## **18. Chillout zóny, studovny, co-workingy**

### **O co jde?**

Univerzity by měly studujícím poskytovat vstřícné a funkční zázemí, aby student/ka mohl/a jednak v prostorách univerzity plnit veškeré svoje studijní povinnosti a zároveň zde i příjemně strávit volný čas mezi výukou.

### **Kde je nyní problém?**

Univerzity nemají dedikované prostory, kde se studující mohou scházet, ať už za účelem plnění studijních povinností či přípravy na zkoušky nebo za účelem odpočinku a občerstvení. Problém může vznikat například v zadávání skupinových prací, u kterých se musí studující sejít a musí mít například i přístup k internetu či ke konkrétnímu softwaru pro vypracování daného zadání. Pokud univerzita neposkytuje pro takovéto setkávání prostory, vznikají studujícím zbytečné časové a finanční náklady při výběru a přesunu na jiné místo, kde je takovéto setkání možné. Kromě prostor pro plnění studijních povinností by univerzity měly poskytovat i prostory pro odpočinek, aby studující měli možnost si odpočinout – jak psychicky, tak fyzicky – mezi výukou přímo na univerzitě.

## **Jak to řešit?**

Prostory, kde se studující mohou scházet za účelem pracování na projektech či domácích pracích, jsou již na každé univerzitě – nicméně ne na každé univerzitě k nim mají studenti/ky přístup. Tomuto účelu totiž mohou sloužit učebny, které by měly být studentům/kám mimo čas výuky v těchto učebnách přístupny, ať už volně či přes rezervační systém. Zavedení tohoto systému by pro univerzitu neznamenovalo výstavbu nových prostor, pouze by došlo k efektivnějšímu využití stávajících prostor.

Univerzity by se měly snažit v rámci stávajících prostor identifikovat zcela nevyužívané či málo využívané prostory a v dialogu se studujícími (například skrze studentské komory akademických senátů) je zužitkovat tak, aby v nich studenti mohli příjemně trávit volný čas. V takovýchto prostorách by měla být možnost pohodlně se usadit, najít se a scházet se s ostatními studenty/kami.

Dále by se měla univerzita snažit, aby tyto prostory či prostory podobné (jako například studijní knihovna) zohledňovaly potřeby studujících ve své otevírací době a aby tato doba byla úměrně přizpůsobena zkouškovým obdobím, kdy je zájem o tyto prostory větší.

## **Kde to funguje?**

Příkladem dobrého zavedení studentských relaxačních zón je Fakulta informatiky a managementu Univerzity Hradec Králové, kde existuje takzvaná „relax zóna“, kde jsou křesla, sedačky, sedací pytle, stoly, automaty na jídlo i bufet. Tato zóna je přístupná po celou otevírací dobu fakulty a je do ní zcela volný přístup. Dále jsou na různých místech po fakultě menší zóny, kde se studující mohou scházet. Tyto zóny vznikly v minulosti po dialogu mezi fakultou a studujícími, tudíž jsou velice dobře přizpůsobeny studentským potřebám.

Příkladem zavedení rezervací učeben pro studentské potřeby je Fakulta informatiky Masarykovy univerzity v Brně, kde si studenti mohou skrze informační systém rezervovat danou učebnu dle dostupného rozvrhu.

## **19. Fungující kariérní a poradenské centrum**

### **O co jde?**

Poradenská a kariérní centra mají být nedílnou součástí univerzit zajišťující služby s mezifakultním přesahem. Často také zajišťují vzdělávací služby, na které fakulty nemají prostor nebo jim dostatečný prostor nevěnují. Fungující kariérní centrum má také být flexibilnější částí školy, která může pružně reagovat na aktuální potřeby.

### **Kde je nyní problém?**

Na mnoha univerzitách mají poradenská centra problém s prosazením. Častým důvodem je nedůvěra akademiků/ček v prospěšnost jimi nabízených služeb a neznalost jejich adekvátní finanční náročnosti. Další důvodem je také nekompetentnost pracovníků/ic poradenských a kariérních center, což vede k nabídkám nerelevantních služeb, které následně studenti nevyužívají. Bohužel mnoho univerzit vzdělává studenty/ky pouze pro akademické prostředí a jsou často ztraceni na trhu práce v průmyslovém nebo obchodním prostředí. Kariérní centrum by mělo taktéž centralizovaně komunikovat za vysokou školu směrem k partnerům ze soukromé sféry a zprostředkovávat možnosti stáží a praxí a zlepšovat tak nabyté kompetence studujících při studiu.

### **Jak to řešit?**

V tomto ohledu je důležitá zpětná vazba studujících a podpora akademických senátorů/ek v obhajování potřeby těchto center. Poradenská a kariérní centra nemají v Česku jasnou formu, což ovšem umožňuje flexibilitu v nabízených službách.

Kariérní poradna se zaměřuje na přípravu studenta/ky na trh práce a nabízí mu pomoc s výběrem jeho kariéry. Měla by být nabízet jak individuální kariérní coaching a mentoring, tak hromadné workshopy nebo kurzy na téma výběru povolání, přípravu na pohovor, tvorbu CV nebo motivačního dopisu. Nabízí se také možnost povinného zapojení kariérního předmětu do výuky. Kariérní centrum by mělo být v přímém kontaktu se zaměstnavateli a reflektovat jejich požadavky ve svých službách. Kariérní centrum by také mělo organizovat pracovní veletrhy a spravovat přehledný portál, kde můžou studenti/ky a absolventi/ky hledat zaměstnání relevantní pro jejich zkušenosti a znalosti.

Poradenské centrum by mělo nabízet bezplatnou psychologickou a právní poradnu a je nutné zajistit dostatečné kapacity těchto služeb. Tyto služby by měly být aktivně nabízeny a jejich propagace by měla být spojená s osvětou ohledně duševního zdraví, finanční gramotnosti atd. Vhodné je také nabízení kurzů osobního rozvoje, vědecké etiky, komunikace, týmové spolupráce a dalších.



Poradenské a kariérní centrum může také nabízet řadu dalších služeb, jako je například podpora aktivních studentů/ek a spolků. Může se například jednat o zajištění specifických kurzů pro manažerské dovednosti, vyjednávání nebo systémovou analýzu. Vhodná je také podpora s řízením začínajících studentských projektů. Poradenské a kariérní centrum by mělo být ve stálém kontaktu se studujícími tak, aby mohlo pružně reagovat na jejich potřeby.

Důležitá je také podpora studujících při studiu. Může se jednat o tvorbu průvodců například pro nastupující studenty/ky nebo zahraniční studenty/ky. Centrum může zaštitovat tutorskou organizaci, která zajišťuje přímý kontakt starších studujících s mladšími. Podpora při studiu by měla přicházet v takovém období, aby mohla studentovi/ce reálně pomoci, např. kurz organizace času a psychologické hygieny před začátkem zkouškového období apod.

### **Kde to funguje?**

Kariérní a poradenská centra mají různé podoby. Jedním z progresivních center disponuje například VŠCHT, UTB nebo VŠE.

## **20. Moderní menza**

### **O co jde?**

I menza a stravování neodmyslitelně patří k vysokým školám. Zaměstnanci/kyně i studenti/ky v prostorách univerzity tráví velkou část svého času a menza může být jednou z mála nebo i jedinou možností stravování. Stravování by stejně jako duševní a fyzické zdraví nemělo zůstat v pozadí naší pozornosti, a i v této oblasti je nutné sledovat trendy a menzy modernizovat.

### **Kde je nyní problém?**

V mnohých případech menzy nemívají mezi studenty/kami a zaměstnanci/kyněmi dobrou pověst. Kvalita pokrmů není vždy valná a mnohdy nevyhovuje specifickým stravovacím požadavkům. Ty v dnešní době nemůžeme přehlížet, ať už jsou založeny na zdravotních požadavcích, přesvědčení, životním stylu, nebo zkrátka preferencích.

Dalším problémem menz bývá v některých případech i cena. Dotace na stravu nebyla už dlouhou dobu valorizována a její poměr vůči celkové ceně pokrmu se snižuje. Strava v menze je tak sice většinou stále levnější než v restauraci, rozdíl v ceně nicméně nebývá tak zásadní a menza restauracím kvalitou servisu i stravy nezvládá konkurovat.

Menza je také součástí univerzity a nemělo by se na ní zapomínat ani v otázce udržitelnosti. Stále se v některých menzách používá plastové nádoby, plastové krabičky na jídlo s sebou také není výjimkou.

### **Jak to řešit?**

Tlak na lepší a pestřejší stravování by měl vycházet ze strany studujících i vedení školy. Je potřeba otevřít diskusi o kvalitě a sortimentu nabízených potravin. Menzy by měly nabízet zdravou výživu, vegetariánské a veganské pokrmy, pokrmy bez laktózy a lepku. Je složité vyhovět všem požadavkům, vstřícné kroky jsou ale důležité a často ne tolik složité. Podpurným prvkem být například zavedení salátového baru.

Cena pokrmu se skládá z ceny potravin, práce, energií a nájmu. Provozovatel menzy potřebuje, aby nebyla ztrátová a může ji tedy nabízet za cenu nákladů. Cena pro studující je snížena o dotaci, ale jak už jsme psali, ta nebyla dlouhou dobu valorizována. Výše dotace je bohužel věc, která se nedá řešit na univerzitní úrovni. Avšak některé univerzity dotují stravovací provozy tak, aby se cenová hladina udržela na rozumné úrovni.

Požívání plastového nádobí rozhodně není nezbytností a lze snadno a bez omezení fungovat i bez něj. V případě potřeby vzít si jídlo z menzy s sebou by měla existovat možnost dávat studujícím jídlo do vlastních krabiček, případně nabízet vratné krabičky se zálohou

## ZÁVĚR

I když jsme se zde pokusili nastínit dvě desítky oblastí, jistě vidíte, že některá témata se objevují průřezově. Cílem vedení a všech dalších orgánů vysoké školy by měl být jediný. Vytvářet moderní výukové prostředí, ve kterém se budou zaměstnanci a studenti cítit dobře, které bude odrážet požadavky okolního světa a pracovního trhu, které bude rozvíjet kompetence studentů, které bude inkluzivní a dbát na specifické potřeby členů akademické obce, které se bude snažit odstraňovat bariéry a které bude aktivně plnit svojí třetí roli.